

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2005. május 11.

TÖRTÉNELEM

EMELT SZINTŰ ÉRETTSÉGI VIZSGA

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[ ]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	~~_____~~
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	_____
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)	.....
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba írja be a tanuló által elért összes/teljes pontszámot**.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra.

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható,
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (pl. az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal.

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz–hamis) az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad!

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **négy** feladat értékelhető:

Kettő rövid és kettő hosszú feladat, amelyek közül mindegyik **más-más korszakra**, legalább kettő a **magyar** történelemre és egy az **egyetemes** történelemre vonatkozik.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén:**

Ha *négy feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyekben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontvesztés éri;
- azt az egy (kettő vagy három) feladatát kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *négyenél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van négy olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választási szabályok alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 16., 17., 20. vagy 14., 16., 17., 20.).

Ha a tanuló *négyenél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és nincs *négy* olyan feladata, mely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 16., 19., 22.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A tématarítás, a lényeg kiemelése: lényegre törően a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a problémára nézve?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: a forrásokat használja-e, és lényeges megállapításokat, következtetéseket tud-e tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata stb.) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni:

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).
---

1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
--

0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.
--

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, ha csak egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemnél – különösképpen a felsorolásnál és következtetéseknél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.
---

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés, és csak néhány (nem is a legjellemzőbb) adatot tartalmaz.
--

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.
---

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl.: a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázlatszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtsse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolati egység befejezhető és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Olvassa el legalább kétszer a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám (**3** és **4**) segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a négy esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** Ha az összesített vizsgapontszám nem egész szám, akkor 0,5-re végződő eredménynél nem kell kerekíteni, 0,5 alatt lefelé, 0,5 fölött pedig felfelé kell kerekíteni! (Pl.: 27,5 pont: nem kell kerekíteni, 27,3 = 27 pont, 27,7 = 28 pont.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért – korábban esetleg már kerekített – pontszámokat!

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	OSZTÓSZÁM 4	
Vizsgapont	7	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	OSZTÓSZÁM 3	
Vizsgapont	16	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. Arisztotelész (Elemenként 1, összesen 4 pont)

- a) Hamis
- b) Igaz
- c) Hamis
- d) Hamis (a megadott források alapján)

*Az igaz válasz elfogadható, ha a vizsgázó a saját ismeretei alapján válaszolt.
A vizsgázó csak az egyik lehetőséget jelölhette.*

2. Oszmán Birodalom (Elemenként 1, összesen 4 pont)

- a) 1. szpáhi 2. janicsár
- b) 1. nehézfegyverzetű gyalogosok
- c) 3. zsoldos
- d) 1. birtokpolitika és 3. zsákmányszerzés

Az 1 pont akkor is megadható, ha a vizsgázó a két válaszelem közül csak az egyiket jelölte.

3. Kalandozó magyarok (Elemenként 1, összesen 4 pont)

- a) nyugat és dél

Két elem felsorolása szükséges. Helyes válasz az is, ha egy déli és egy nyugati történeti földrajzi egységet korhűen nevez meg, pl. Balkán, Bizánc, Bajorország, francia területek. (Itália nyugati iránynak értelmezendő.)

- b) Helyes válasz, amely tartalmilag megfelel az alábbi elemek valamelyikének:

- Bizánc erős hatalom volt,
- Bizánc sarcot fizetett a magyaroknak,
- a korszak elején jó kapcsolat alakult ki Bizánc és a magyarok között,
- helyes az a válasz is, amelyik Nyugat-Európa széttagozottságára utal.

- c) Augsburg 955 *A két elem 1 pont, 0,5 pont nem adható.*

- d) Nyugat-Európában városok (várak) vannak *(Minden hasonló értelmű helyes válasz elfogadható. Erre az egy elemre az 1 pont megadható.)*

4. Árforradalom (Elemenként 1, összesen 4 pont)

- a) 1. Nyugat-Európában ugyanannyi mezőgazdasági termény megvásárlásához több iparcikket kell előállítani, mint korábban.
- b) 3. Manufaktúrákat hoznak létre.
- c) 3. A kézművesek jelentős része tönkremegy.
- d) 1. Bércmunkás réteg kialakulása.

5. Erdély virágkora (Elemenként 1, összesen 4 pont)

- a) Helyes válasz, amely tartalmilag megfelel az alábbi elemek valamelyikének:

- bevételek (fejedelmi, állami, kincstári jövedelmek) növelése,
- az államhatalom erősítése (fejedelmi abszolutizmus; háború finanszírozása),
- fejlesztés (az erdélyi gazdaság, kultúra; a merkantilista kifejezés megfelelő szövegkörnyezetben is elfogadható).

- b) Pl.: iskolahálózat kiépítése, vándordiákok; külföldi mesteremberek, oktatók meghívása; prédikátorok képzése, nyomdaalapítás *Legalább 2 elem, elemenként 0,5 pont, max. 1 pont.*

- c) török orientáció (barátság) vagy Habsburg-ellenesség, vagy az ezt igazoló konkrét döntés

- d) harmincéves háború, 1618–1648 *Elemenként 0,5 pont. (Elfogadandó a háború megfelelő szakaszának említése a hozzá tartozó évszámokkal.)*

6. A XIX. század eszméi (Elemenként 1, összesen 4 pont)

- a) liberalizmus
- b) nacionalizmus
- c) konzervativizmus
- d) szocializmus, tudományos szocializmus *vagy* marxizmus.

7. A dualizmus kora (Elemenként 0,5, összesen 4 pont)

A vizsgázó az elemeket tetszőleges sorrendben felsorolhatta, önálló elem, ha a hibát észlelte.

- a) foglalkoztatási viszonyok *helyett* társadalmi viszonyok, társadalom szerkezete
- b) „középosztályi” *helyett* „torlódott” *vagy* félféudális *vagy* kapitalizálódó
- c) Az ábramagyarázat 5. mondata kétféleképpen javítható:
  - c1) A viszonylag sok munkaerőt igénylő infrastruktúra-fejlesztés a 90-es évekig fel tudta szívni a mezőgazdasági munkaerőfölsöletet.
  - c2) A viszonylag kevés munkaerőt igénylő iparosítás a 90-es évektől nem tudta felszívni a mezőgazdasági munkaerőfölsöletet.
- d) XX. század elejéig *helyett* XX. század közepéig

8. A II. világháború kezdete (Elemenként 0,5, összesen 2 pont)

- a) Hitler és Sztálin megegyezése *vagy* szovjet–német meg nem támadási egyezmény, *vagy* Molotov–Ribbentrop paktum
- b) Pl. mert a két nagyhatalom két különböző ideológiát képviselt (náci és kommunista) *vagy* a harmincas években a két hatalom élesen szembeállt egymással. (Minden hasonló értelmű válasz elfogadható.)
- c) Lengyelországot (Baltikumot) *vagy* Lengyelország (Baltikum) felosztását.
- d) 1939. szeptember 1. *vagy* 1941. június 22.

9. A Márciusi Front (Elemenként 1, összesen 4 pont)

- a) Pl. demokratikus jogok *vagy* polgári jogok *vagy* szabadságjogok (Minden hasonló értelmű válasz elfogadható.)
- b) 4, 5, 6, 7
- c) Pl. a dolgozók *vagy* alsóbb néposztályok érdekeinek védelme *vagy* szociális követelések *vagy* jóléti célok (Minden hasonló értelmű válasz elfogadható.)
- d) Pl. magyar revízió, önrendelkezési jog, irredentizmus, külpolitika (Minden hasonló értelmű válasz elfogadható.)

10. Kádár-korszak (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont)

- a) intenzív
- b) egyéni *vagy* önálló *vagy* magán
- c) központi tervezés *vagy* tervgazdálkodás *vagy* tervutasítás *vagy* állami irányítás
- d) szabad *vagy* piaci *vagy* keresletnek megfelelő
- e) önálló *vagy* vállalatok által meghatározott *vagy* teljesítményhez kötött *vagy* ösztönző
- f) mezőgazdasági *vagy* a második gazdaságban... *vagy* a háztájiban... *vagy* a másodállásban
- g) politikai
- h) párt

11. Európai Unió (Összesen 2 pont)

-
- a) adók (vámok, áfa) (1 pont)
  - b) mezőgazdasági *vagy* fejletlen *vagy* elmaradott (0,5 pont)
  - c) az ipari és a mezőgazdasági jellegű országok *vagy* régi és újonnan csatlakozott tagállamok ellentétét (0,5 pont)

Elfogadható a centrum-periféria ellentét megfogalmazása is.

12. Magyarországi romák (Összesen 4 pont)

- a) Általános iskola után középiskolában továbbtanul *vagy* középiskola (1 pont)
- b) A magyar nyelvi tudás hiánya *vagy* nyelvi hátrány *vagy* nem járt óvodába (1 pont)
- c) Igen. (1 pont).
Aki a középiskolát elvégzi, ugyanolyan eséllyel tanul tovább felső fokon, mint a nem roma tanuló. *vagy* Ösztöndíjakkal támogatják őket. (1 pont)
(Minden hasonló értelmű válasz elfogadható.)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. Spárta társadalma (rövid)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Spárta társadalmát, annak katonai, arisztokratikus jellegét mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tár fel (pl. a helóták nagy száma és a társadalom katonai jellegű felépítése, a szabadok között az egyenlőség fenntartásának oka).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. megállapítja, hogy Spárta társadalmi, politikai rendjének kialakulása a Kr.e. VIII–VI. századra tehető és említi, hogy ez a politikai berendezkedés városállami keretek között a Peloponnészoszi-félszigeten jött létre.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat (állam, társadalom, hatalom, polgárok, törvényhozás, egyenlőség stb.) és a következő konkrét történelmi fogalmakat (polisz, arisztokrácia, népgyűlés, öregek tanácsa, helóta, állami nevelés, katonáállam stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl. rögzíti a spártai társadalom tagozódását (teljes jogúak spártaiak, szabad jogfosztott körülakók és helóták/állami rabszolgák), és feltárja ennek történelmi hátterét (hódító dórokra és leigázott őslakosokra/achájokra oszlott a társadalom). T rögzíti, hogy Spártában a helóták és a perioikoszok nagy többségben vannak, és megállapítja, hogy velük szemben a spártai alkotmány és a politikai intézményrendszer a teljes jogúak közötti egyenlőséget volt hivatva fenntartani.	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó bemutatja a spártai társadalom jellemzőit, és feltárja a spártai polisz értékrendjét, a hadsereg meghatározó szerepét. T Pl. felismeri, hogy Spártában a teljes jogú spártaiak jelentős számbeli kisebbségben vannak a politikai jogokkal nem bírókkal szemben és megállapítja, hogy a kisebbség uralmának fenntartása miatt alakult ki katonai jellegű állam. T Pl. utal a polisz egyes társadalmi rétegeinek politikai szerepére és felismeri a polisz irányításának arisztokratikus jellemvonásait (geruszia és a királyok, származási előkelők). T Pl. utal a spártai polisz hódító jellegére (pl. létrejöttének körülményei, katonai szemlélet, felnőtté/ teljes jogúvá válás feltételei), és megállapítja, hogy ez is szerepet játszik abban, hogy a hadsereg (katonaság) meghatározó jelentőségű.	0–8

Megszerkeszttség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

14. Augustus principátusa (hosszú)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	<p>M A vizsgázó alapvetően a principátus működését ismerteti, és értelmezi a szerző szándékát.</p> <p>A válasz lényegre törően ismerteti a principátus működési elveit, a leplezett egyeduralom jellemzőit.</p> <p>Az elemzés feltárja, hogy a polgárháború lezárása után Augustus egyszemélyi diktatúrát hoz létre, de formálisan fenntartja a köztársasági intézményeket, uralkodása megteremti a pax romana/római birodalmi békét.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy a principátus rendszerét Augustus építette ki a Kr. e. 31 (vagy Kr. e. 27) és Kr. u. 14 között, és rögzíti a Birodalom térbeli kiterjedését Augustus uralma idején (pl. hódítással kiterjeszti a birodalom határait) <i>vagy</i> a principátus kora az I-III. század.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat (birodalom, béke, polgárháború, hatalom, hivatal, hadsereg, válság stb.).</p> <p>T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat (princeps, censor, néptribunus, principátus, szenátus, imperátor, köztársaság, római béke stb.).</p>	0–6

<p>Források használata</p>	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl. felismeri, hogy Augustus egyszemélyi uralmat alakított ki. Rögzíti, hogy Octavianus a polgárháború befejezése után nem akarta nyíltan alkalmazni a diktatúrát, az egyeduralmat, hogy fenntarthassa a köztársaság látszatát, és megállapítja, hogy kulcsfontosságú köztársasági tisztségeket összpontosított a kezében, így ezeken keresztül érvényesítette akaratát.</p> <p>T Pl. utal arra, hogyan lett Octavianusból Augustus és princeps (első polgár), és megállapítja, hogy rendszere innen kapta nevét (principatus).</p> <p>T Pl. felsorolja Augustus címeit (consul, néptribunus, censor, pontifex maximus), és megállapítja, hogy az igazi hatalmat számára a hivatali hatalomkoncentráció mellett az jelentette, hogy a hadsereg vezetése is a kezében volt.</p> <p>T Pl. forráskritikai megjegyzéseket tesz, és említi az Önéletrajz valóságot elhallgató, átalakító, képmutató elemeit (saját szerepének eltúlzása, álszerénység stb.), és megállapítja, hogy az önéletrajz mint műfaj alkalmas arra, hogy a valóságot a szerzője saját érdekeinek megfelelően mutassa be, értelmezze.</p>	<p>0–10</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M A vizsgázó feltárja a principátus rendszerének politikai jellemzőit, a leplezett egyeduralom sajátosságait, és utal a caesar-i örökségre, Octavianus tapasztalataira.</p> <p>T Pl. feltárja a leplezett egyeduralom működésének sajátosságait (köztársasági intézmények fennmaradása stb.), és megállapítja, hogy ezen intézményeken keresztül, illetve a hadseregre támaszkodva gyakorolta uralkodói hatalmát Augustus.</p> <p>T Pl. utal arra, hogy a különböző társadalmi rétegek megnyerése érdekében Augustus számos intézkedést tesz (a szenátus bevonása a hatalomba, földosztás a katonáknak, gabonaosztás, játékok, szórakozás stb.), és megállapítja, hogy ezeknek is szerepe van hatalmának megszilárdulásában,</p> <p>T Pl. utal Augustus hódításaira (Pannónia), és megállapítja, hogy győzelmes békére törekedett a birodalom szomszédjaival, vagy a hódításai során a természetes határok kialakítása volt a célja.</p> <p>T Pl. utal a személye körül kibontakozó kultuszra, melyet részben ő gerjesztett, és megállapítja, hogy ez is hozzájárult hatalmának kiterjesztéséhez, egyeduralmának fenntartásához.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0–12</p>

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

15. Az olasz fasizmus (rövid)

Műveletek, tartalmak	Pont	
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az olasz fasizmus ideológiájának jellemzőit mutatja be, és a válasz tartalmazza, hogy az olasz fasizmus ideológiája különböző eszméket ölel fel. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. Mussolini alapvetőnek tartotta a hatalom megragadását, így az ideológia alárendelt szerepet játszott, s gyakran változott a tartalma).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti, hogy az olasz fasizmus az első világháborút követően bontakozott ki, s hogy Mussolini 1922-ben vette át a hatalmat (Marcia su Roma); és megemlíti, hogy a fasiszta Olaszország jelentős hatalmi tényezővé vált a Mediterráneum és Közép-Európa térségében.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (szocializmus, demagógia, nacionalizmus, demokrácia, állam stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket (fasizmus, diktátor, korporatív állam, totális rendszer stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl. megnevezi, mely ideológiai irányzatok (szocializmus, nacionalizmus, stb.) elemei fedezhetők fel Mussolini gondolatai között, s megállapítja, hogy ezeket önkényesen és politikai céljainak megfelelően alkalmazza a fasiszta diktátor. T Pl. rögzíti az olasz fasiszta ideológia főbb jellemzőit (pl. nacionalizmus, szociális demagógia, a tömegek szerepének és a nép nagyságának hangoztatása, demokráciaellenesség), és megállapítja, hogy ezen elemekből nem jött létre egységes ideológiai rendszer.	0–6

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy Mussolini nacionalista és szociális demagógiára épülő ideológiai tömegpártot hozott létre, reformokat hirdetett, és célul tűzte ki a korporatív állam megteremtését.</p> <p>T Pl. felismeri, hogy Mussolini az osztálykülönbségeket háttérbe kívánja szorítani, és megállapítja, hogy ezt erős (totális) állam megteremtésével akarta megvalósítani.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy az ideológia alapvetően a hatalom megragadását, az állam szerepének növekedését szolgálta, és megállapítja, hogy Mussolini folyamatosan ehhez a célhoz igazította elképzeléseit.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy Mussolini az államnak, az állam totalitásának kiemelkedő szerepet szánt a hatalom gyakorlásában, a társadalom és a gazdaság átalakításában.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

16. A második ipari forradalom (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó a második ipari forradalom jellegzetes találmányairól, gazdasági, politikai következményeiről ír.</p> <p>A vizsgázó a lényeg kiemelésével bemutatja a technikai, tudományos újításokat, a gazdaságban és a nagyhatalmi politikában bekövetkezett változásokat.</p> <p>A vizsgázó kifejti az újítások hatását a nagyipar szerkezetére és az egyenlőtlen gazdasági fejlődésre, a megváltozott nagyhatalmi viszonyokra, és megállapításait példákkal támasztja alá.</p> <p>A vizsgázó felhasználja és értelmezi a feladat problematikájához illeszkedő forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a második ipari forradalom a 19. század második felében bontakozott ki, és megállapítja, hogy a rendkívül gyors fejlődés Németországban és az USA-ban azt eredményezte, hogy elkezdődött az imperializmus (birodalmi politika) új korszaka <i>vagy</i> a vizsgált változás egy hosszabb folyamat része .</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja az alábbi általános fogalmakat (ipari forradalom, technikai és gazdasági fejlődés, tömegtermelés, találmány stb.).</p>	0–6

	<p>T Használja a témához tartozó fogalmakat (monopólium, részvénytársaság, finánctóke, imperializmus, tőkekivitel, gyarmatbirodalom stb.).</p>	
<p>Források használata</p>	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl. utal arra, hogy a korszakban számos új tudományág jött létre (kémia, elektrotechnika), és megállapítja, hogy a kutatási eredményeknek nagy szerepük volt a technikai fejlesztésekben (műanyaggyártás, benzin- és dízelmotor stb.).</p> <p>T felismeri, hogy a technikai fejlődés következtében új energiaforrás jelenik meg (elektromos áram), és megállapítja, hogy ennek alkalmazása a vízierőművek felépítését követően gazdaságosan fölhasználhatóvá vált</p> <p>T felismeri, hogy a technikai fejlődés hat a közlekedés továbbfejlesztésére (autógyártás, repülőgép-gyártás), és megállapítja, hogy a korszakban elindult ipari-technológiai változások (futószalag-termelés), hosszútávon meghatározzák a gyárpar működését.</p> <p>T Pl. felismeri, hogy a gazdaság legdinamikusabban fejlődő ágazata a nehézipar lett, megnövekedett az acélgyártás jelentősége, és megállapítja, hogy az országok közötti gazdasági versenyben így a nehézipari mutatók váltak meghatározóvá.</p>	<p>0–10</p>
<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy a technikai fejlesztés súlypontja az USA-ba és Németországba helyeződött át, mely magával hozta, hogy kiéleződött az ellentét a korábban vezető hatalmak (Anglia, Franciaország) és az újonnan megerősödő államok között.</p> <p>T Pl. felismeri a második ipari forradalom találmányainak jelentőségét, esetleg társadalmi hatásukat.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a gazdaságban egyenlőtlen fejlődés bontakozik ki, aminek következtében élre tört a tudományos és gazdasági életben az USA és Németország, és megállapítja, hogy eközben Anglia és Franciaország gazdasági súlya csökkent.</p> <p>T Pl. felismeri, hogy a kutatások új központja az USA és Németország lett, mely döntő szerepet játszott gazdasági fejlődésükben, és megállapítja, hogy az új iparágak (vegyipar, elektronika) elsősorban ezekben az országokban terjednek el széles körűen.</p> <p>T Pl. utal arra, hogy a gyors gazdasági növekedés a világpiacon kiszélesedését eredményezi, és megállapítja, hogy egyre élesebbé válik a piaci verseny a nagyhatalmak között, mindez egyre éledező politikai, katonai szembenállást eredményez, esetleg megnevezi a szövetségi rendszereket.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	<p>0–12</p>

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

17. A magyar őstörténet (rövid)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a magyar őstörténet kutatásának nehézségeit elemzi, és a válasz tartalmazza, hogy a viták jelentős része az őstörténettel foglalkozó tudományágak rendkívül hiányos, eltérő forrásanyagára és kutatási módszereire vezethető vissza. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a régészet a tárgyi emlékeket tárja fel, eredményeit azonban jórészt nem lehet biztosan azonosítani a népekkel).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti, hogy a magyar nép őstörténete a Kr. e. I. évezredtől a honfoglalás idejéig (895-900) tart. Megállapítja az őstörténet térbeli sajátosságait (eurázsiai sztyeppe, Uráltól Kárpátokig terjedő történelmi tér stb.). <i>Vagy:</i> tudománytörténeti szempontból értelmezi az őstörténet-kutatást pl. a XVIII. századtól.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (régészet, nyelvészet, történetírás stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket (nép, nyelvrokonság, írott források, anyagi kultúra, finnugor, ugor, türk, török stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl. megnevezi, mely tudományágak foglalkoznak elsősorban a magyar őstörténet kutatásával (régészet, nyelvészet stb.) s megállapítja, hogy ezek sokszor ellentétes eredményekre jutnak. T Pl. rögzíti, hogy az egyes tudományágak más forrásanyag alapján vizsgálódnak, de kísérletet tesznek az őstörténet számos területének felvázolására (pl. időrend, gazdaság- és társadalomtörténet), és megállapítja, hogy az eltérő eredmények jelentős részben a hiányos és eltérő forrásanyagból, kutatási módszerekből erednek.	0–6

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a magyar őstörténet kutatásának általános és sajátos vonásait (pl. hipotetikus megközelítés, ideológiai politikai motívumok) és ellentmondásait.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy a magyar őstörténet-kutatás – más népekéhez hasonlóan – rendkívül kevés forrásból dolgozik, így a kevés adatból több hipotézist is fel lehet építeni <i>vagy</i> egyes feltételezéseket konkrét példával jellemez.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy az egyes tudományágak csak saját forrásanyaguk történetét tárják fel (pl. tárgyi emlékek története, nyelv története és írott anyag), és megállapítja, ezért nem tudnak komplex képet rekonstruálni az őstörténetet illetően.</p> <p>T Pl. utal arra, hogy az őstörténet kutatásában szerepe lehet különböző szempontoknak (ideológia, aktuálpolitika), így sokszor háttérbe szorulnak a tudományos megközelítések.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

18. Mátyás a reneszánsz uralkodó (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően Mátyás reneszánsz udvarát mutatja be. A válasz lényegre törően mutatja be a reneszánsz megjelenését és jellemzőit a királyi udvar mindennapjaiban és a művészetekben.</p> <p>Az elemzés feltárja, hogy mely konkrét tényezők járultak a reneszánsz magyarországi megjelenéséhez (pl. Beatrix királyné neveltetése, az udvarba kerülő itáliai művészek), vagy általános képet ad a reneszánszról.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja és értelmezi a forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy Mátyás 1458–1490 között uralkodott, és megállapítja, hogy ebben az időben a Magyar Királyság a térség egyik legjelentősebb állama <i>vagy</i> utal a reneszánsz itáliai eredetére.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja az általános fogalmakat (művészet, királyi udvar, tudós, állam stb.).</p> <p>T Szakszerűen és korhűen használja a konkrét történelmi fogalmakat (udvari művészet, Corvina, humanizmus, reneszánsz stb.).</p>	0–6
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.	0–10

	<p>T Pl. bemutatja, hogy Mátyás neveltetése milyen humanista elvekre és gyakorlatra támaszkodott, és megállapítja, hogy ezek a tényezők is szerepet játszottak a reneszánsz szokások udvari elterjedésében.</p> <p>T Pl. ismerteti a reneszánsz vonásokat (antik érdeklődés stb.) a Mátyásról szóló korabeli történeti munkákban, s megállapítja, hogy az udvari történetíró az uralkodót a kor szokásainak megfelelően ábrázolta.</p> <p>T Pl. bemutatja Mátyás udvarának jellemző reneszánsz elemeit (könyvtár, Corvinák stb.), és megállapítja, hogy uralkodása idején a kulturális élet a királyi udvarban megélénkült, és utal Janus Pannonius tevékenységére, valamint arra, hogy nyomda is létesült Budán.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy Mátyás korában a reneszánsz szokásoknak megfelelően átépítették a királyi palotát, és megállapítja, hogy milyen jelentős szerepe volt ebben Beatrix személyének és az őt kísérő itáliai építészeknek, művészeknek.</p>	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy Mátyás neveltetése és nagy ívű birodalomépítő, dinasztiaalakító elképzelései, miként hatottak a magyarországi udvari reneszánsz virágzására.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy Mátyást egyik nevelője (Vitéz János) a humanista elveknek megfelelően tanította, és feltárja, hogy ez is formálta Mátyás nyitottságát az új gondolatok, művészeti irányzatok befogadásában.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy Mátyás udvara a humanista gondolkodók és reneszánsz alkotók egyik kedvelt helyszíne volt, és megállapítja, hogy a fényűző pompa azt igyekezett palástolni, hogy Mátyás nem régi királyi családból származott.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy Mátyás a német-római császári cím elnyerését is célul tűzte ki, ezért nyugati hódításokat is folytat (Morvaország, Bécs), és megállapítja, hogy udvarának reneszánsz pompája is alá rendelődt a nagy ívű birodalomépítő terveinek.</p> <p>T Pl. utal Mátyás élénk diplomáciájára és ennek jelentőségére.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival alátámasztja, kiegészíti elemzését.</p>	0–12
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkézségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

19. Életmód a századfordulón (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó bemutatja a női életformában bekövetkezett változásokat a dualizmus időszakában. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. a városiasodás, a nők tanulása és munkába állásának szerepe), az új életforma kialakulásában.	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Pl. rögzíti, hogy az életforma változására 1867–1918 évek Magyarországon a dualizmus korszakában kerül sor, és utal arra, hogy a változások elsősorban a városokban, főleg Budapesten érzékelhetők.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (pl. városiasodás, polgárosodás, szórakozás, szabadidő stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (dualizmus, analfabétizmus, munkába állás, iskolázottság stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl. utal arra, hogy a századfordulón kezdődik el a női iskolázottság terjedése, munkába állásuk, és megállapítja, hogy ezek a változások csak szűk körben (főleg a városokban) érintették a hagyományos női szerepeket <i>vagy</i> a korszakban nyitottabbá váltak a nők szórakozási lehetőségei. T Pl. rögzíti, hogy a nők olyan munkakörökben helyezkednek el (telefonközpont, oktatás, egészségügy), ahol sajátos felkészültségükre van szükség, és megállapítja, hogy szerepük ezen a területeken folyamatosan növekszik.	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja, hogy a megváltozott társadalmi helyzet és a modern életforma következményei, miként változtatják meg a nők hagyományos szerepét. T Pl. hangsúlyozza, hogy a nők tanulása, munkába állása a hagyományos családmodell megváltoztatását is eredményezi, és megállapítja, hogy ennek nyomán átalakulnak a hagyományos szórakozási formák (bálok látogatása, a divat követése, új sportolási lehetőségek). T Pl. megemlíti a városiasodásban, a polgári (városi) életmód kialakulásában Budapest jelentőségét, <i>vagy</i> kitér a nők egyleteire (egyesületeire), amelyek a nők szerepének növekedését bizonyítják, és megállapítja, hogy alapvetően a városi életforma kedvez az új női szerepek megjelenésének. T Pl. rögzíti, hogy a megváltozott életforma magával hozza a női ruházat átalakulását, és megállapítja, hogy mindez a női divatnak mint ipárnak a megszületését eredményezi.	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

20. A rendi országgyűlés és a vármegyerendszer (hosszú)

	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően az országgyűlés és a vármegye működését mutatja be, és az elemzés utal a korszak általános államelméleti elképzeléseire.</p> <p>A válasz lényegre törően mutatja be az országgyűlés felépítését, működését és a vármegye működésének gyakorlatát.</p> <p>Az elemzés feltárja az országgyűlés és a vármegye működése és a kor társadalmi berendezkedése közötti összefüggéseket (pl. társadalmi kiváltságok és a képviseleti rendszer sajátosságai).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. megállapítja, hogy a reformkor a XIX. század első felét (1825/32–1848) öleli fel, átlátja, hogy Magyarország a Habsburg Birodalom része, vagy utal arra, hogy az országgyűlés működése a XVIII. század közepétől alakult az ábrán ismertetett módon.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat (rendiség, abszolutizmus, rendi dualizmus, képviseleti rendszer, rendi alkotmány stb.).</p> <p>T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat (rendi országgyűlés, alsótábla, követutasítás, Helytartótanács, főispán, alispán, bocskoros nemes stb.).</p>	0–6
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl. felismeri, hogy az országgyűlésen kiváltságos csoportok vehettek részt, és megállapítja, hogy a magyar országgyűlésben jelentős részben voltak választott képviselők, így a mindenkori uralkodóval szemben meg tudták jeleníteni érdekeiket.</p> <p>T Pl. felismeri, hogy a magyar országgyűlés kétkamarás volt, leírja, hogy kik vettek részt az egyes táblákon, s hogyan született meg egy döntés, és megállapítja, hogy hosszú, nehézkes egyeztetés jellemezte a törvényhozási munkát.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy kik a vármegye legfontosabb tisztségviselői, s hogy kik vehettek részt munkájában, és megállapítja, hogy itt is a nemesek érdekei jelentek meg legerőteljesebben.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy melyek voltak a vármegye jogosítványai, s megállapítja, hogy közigazgatási egységként milyen helyet foglalt el a magyar államszervezetben.</p>	0–10

Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó elemzi a rendi alapon működő politikai rendszer és közigazgatás jellemzőit, és megállapítja, hogy nem minden szinten érvényesült a hatalommegosztás elve.</p> <p>T Pl. felismeri, hogy a magyar államszervezet a rendi dualizmus alapján épült fel, s a rendi elvek érvényesültek működésében.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a korszakban Magyarországon képviseleti rendszer van, és megállapítja, hogy a reformkorban megfogalmazódik a népképviselő és a felelős kormányzás igénye.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a vármegye egy elavult feudális szervezet volt, mely a fennálló társadalmi viszonyokat konzerválta, és megállapítja, hogy önálló működése ugyanakkor lehetőséget teremtett a hatalommal (udvarral) szembeni ellenállásra.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy az országgyűlés és a vármegyei közgyűlés résztvevőinek köre leképezte Magyarország akkori társadalmi szerkezetét, és megállapítja, hogy a kor gazdasági, társadalmi kihívásainak egyre kevésbé tudott megfelelni.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–12
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

21. Határon túli magyarok (rövid)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően az elnöki dekrétumokat elemzi.</p> <p>A válasz tartalmazza, hogy ezek célja a felvidéki magyarság kollektív büntetése, így teremtve meg eltávolításuk jogi alapjait).</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a magyarok a trianoni béke következtében kerültek az újonnan létrejött Csehszlovákiába, <i>vagy</i> a Felvidék déli része az első bécsi döntés után újra Magyarországhoz tartozott, <i>vagy</i> említi a II. világháború befejezését (1945). Megemlíti Csehszlovákia etnikai viszonyait, és utal a kitelepítések térbeli vonatkozásaira (Szudéta vidék, Csallóköz).</p>	0–4

Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (nacionalizmus, polgári szabadságjogok stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket (kitelepítés, kollektív bűnösség, nemzetállam, lakosságcsere).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl. azonosítja a csehszlovák nemzetiségi politika elvi alapjait (kollektív büntetés), s megállapítja, hogy a második világháborút követően több néppel szemben alkalmazták Közép- és Kelet-Európában.</p> <p>T Pl. rögzíti a csehszlovák nemzetiségi politika főbb gyakorlati lépéseit (pl. vagyonekobbzás, kitelepítés, lakosságcsere), és megállapítja, hogy ezek eredményeként a németység döntő többségét, a magyarság egy jelentékeny részét eltávolították Csehszlovákiából.</p>	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a háború utáni helyzetet, és megállapítja, hogy a csehszlovák kormány egységes (homogén) nemzetállam létrehozására törekszik.</p> <p>T Pl. utal arra, hogy Csehszlovákiát a háború időszakában feldarabolják, és megállapítja, hogy 1945-re a győztes hatalmak közé került.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a nemzetiségi politika más belpolitikai kérdésekkel szorosan összefüggött (háborús bűnösök elleni fellépés, szociális kérdések megoldása, földkérdés stb.), és megállapítja, hogy a különböző politikai erők a hatalom megragadása érdekében gyakran használták fel gyűlöletkeltésre a megbélyegzett népeket, társadalmi csoportokat.</p> <p>T Pl. utal a csehszlovák nemzetiségi politika további törekvései között a reszlovakizációra és a lakosságcsere-egyezményre.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített.</p> <p>A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.</p>	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

22. 1956 nemzetközi összefüggései (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően az 1956-os forradalom és szabadságharc nemzetközi körülményeit tárja fel.</p> <p>Bemutatja az 1956-os magyar forradalom céljait.</p> <p>Az elemzés feltárja, hogy milyen nemzetközi erőterben kellett volna Magyarországnak a szovjet tömbből kiszakadnia (pl. nukleáris fenyegetettség, szuezi válság, bipoláris világ).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja és értelmezi a forrásokat, lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8

Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a magyar forradalom 1956. október 23-a és november 4-e között volt, és ebben az időszakban Magyarország a szovjet tömb országai közé tartozott, <i>vagy</i> Varsói Szerződés tagja volt.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat (forradalom, függetlenség, semlegesség, nemzetközi helyzet stb.).</p> <p>T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi szak kifejezéseket (erőegyensúly, kétpólusú világ, hidegháború, Varsói Szerződés, NATO, atomháború, vasfüggöny, katonai beavatkozás stb.).</p>	0–6
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy az Egyesült Államok nem volt érdekelt az 1950-es évek közepére kialakult hatalmi helyzet megváltozásában, és megállapítja, hogy ezért nem számíthatott a magyar forradalom az USA komoly támogatására, <i>vagy</i> ismerteti az amerikai vélemények alakulását 1956 őszén.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy ebben az időben zajlott a közel-keleti konfliktus, és megállapítja, hogy ez tovább gyengítette Magyarország nemzetközi pozícióit.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a szovjet vezetés a sztálini politika kritikájaként felveti a tömbhöz tartozó országokkal való együttműködés új lehetőségeit, és megállapítja, hogy ez is szerepet játszott a magyar semlegesség felvetésében, a forradalom radikalizálódásában.</p> <p>T Pl. rámutat arra, hogy a szovjet politika a forradalmi események kapcsán felismerte, hogy a magyarországi követelések túlmutatnak az ő elképzelésein, és megállapítja, hogy a csatlós jelleg fenntartása miatt kikerülhetetlennek tekintették a szovjet katonai beavatkozást, <i>vagy</i> bemutatja, hogy rövid időn belül hogyan változott meg a szovjet álláspont.</p>	0–10

<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása</p>	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy Magyarországnak rendkívül kedvezőtlen nemzetközi helyzetben, és az erőegyensúlyra épülő politikai viszonyrendszerben kellett volna kiszakadnia a szovjet tömbből.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy az 1956 előtti rendszert a hazai közvélemény többsége a Szovjetunió exportjának tekintette, így megállapítja, hogy a lakosság döntő többsége az oroszok Magyarországról történő kivonása mellett állt.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a magyar forradalom egyik meghatározó célja a függetlenség helyreállítása volt, és megállapítja, hogy ezért az események óhatatlanul az oroszok elleni szabadságharcba torkolltak.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a semlegességi törekvéseket az 1955-ös osztrák államszerződés is inspirálta, és megállapítja, hogy annak Magyarországra való kiterjesztésének nem voltak meg a nemzetközi feltételei, <i>vagy</i> bemutatja a lengyelországi események hatását a forradalom kezdetén.</p> <p>T Pl. rögzíti, hogy a magyar függetlenségi törekvéseket a nyugati hatalmak propagandája is támogatta, melyben meghirdették a rab népek felszabadítását, és megállapítja, hogy a nyugati hatalmak a magyar forradalmat katonailag nem segítették, beavatkozásuk a nukleáris háború félelme és a szuezi térségben elindított akciójuk miatt elmaradt.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti elemzését.</p>	<p>0–12</p>
<p>Megszerkeszttség, nyelvhelyesség</p>	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	<p>0–8</p>
<p>A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM</p>		<p>48</p>
<p>ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM</p>		<p>16</p>